



Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (deveti senat)

z dne 21. septembra 2023 *

„Predhodno odločanje – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v pogodbah, sklenjenih s potrošniki – Hipotekarni kredit, indeksiran v tuji valuti – Merila za presojo nepoštenosti klavzule o preračunu – Nacionalna evidenca določil splošnih pogojev, razglašanih za nedovoljene – Obveznost obvestitve“

V zadevi C-139/22,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawie (okrožno sodišče v Varšavi – center, Poljska) z odločbo z dne 18. januarja 2022, ki je na Sodišče prispela 25. februarja 2022, v postopku

AM,

PM

proti

mBank S.A.,

ob udeležbi

Rzecznik Finansowy,

SODIŠČE (deveti senat),

v sestavi L. S. Rossi, predsednica senata, S. Rodin (poročevalec), sodnik, in O. Spineanu-Matei, sodnica,

generalni pravobranilec: A. M. Collins,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za AM in PM W. Bochenek in T. Zaremba, radcowie prawni,

* Jezik postopka: poljščina.

- za mBank S.A. A. Cudna-Wagner, radca prawny, in B. Miąskiewicz, adwokat,
 - za poljsko vlado B. Majczyna in S. Żyrek, agenta,
 - za portugalsko vlado P. Barros da Costa, A. Cunha, B. Lavrador, L. Medeiros in A. Pimenta, agentke,
 - za Evropsko komisijo I. Galindo Martín, S. L. Kalèda, U. Małecka, in N. Ruiz García, agenti,
- na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, ter popravka v UL 2019, L 214, str. 25 in UL 2023, L 17, str. 100).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med AM in PM, potrošnikoma, na eni strani ter družbo mBank S.A. na drugi strani, ker je zadnjenedena uporabljala določila splošnih pogojev, ki so vpisana v nacionalno evidenco določil splošnih pogojev, ki so bila razglašena za nedovoljene (v nadaljevanju: nacionalna evidenca nedovoljenih pogodbenih pogojev).

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V štiriindvajseti uvodni izjavi Direktive 93/13 je navedeno:
„[...] sodišča ali upravni organi držav članic [morajo imeti] na voljo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v potrošniških pogodbah“.
- 4 Člen 2(a) te direktive določa:
„V tej direktivi:
[...]
(b) ‚potrošnik‘ pomeni vsako fizično osebo, ki v pogodbah, zajetih s to direktivo, deluje za namene, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti“.
- 5 Člen 3 navedene direktive določa:
„1. Pogodbeni pogoji, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.“

2. Pogodbeni pogoji štejejo za pogoje, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, če je bil sestavljen vnaprej in potrošnik zato ni mogel vplivati na vsebino določbe, zlasti v okviru vnaprej oblikovane tipske pogodbe.

Dejstvo, da sta se stranki o nekaterih vidikih pogoja ali o posebnem pogoju dogovorili posamično, ne izključuje uporabe tega člena za preostalo pogodbo, če celotna ocena pogodbe pokaže, da gre vendarle za vnaprej oblikovano tipsko pogodbo.

Če prodajalec ali ponudnik trdi, da sta se stranki o tipskem pogoju dogovorili posamično, nosi dokazno breme.

3. Priloga vsebuje okvirni in nedokončani seznam pogojev, ki lahko štejejo za nepošteno.“

6 Člen 4 te direktive določa:

„1. Brez poseganja v člen 7 je treba nepoštenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

2. Ocena nepoštenosti pogojev ni povezana niti z opredelitvijo glavnega predmeta pogodbe niti z ustreznostjo med ceno in plačilom ter ustreznostjo med izmenjanim storitvam ali blagom, če so pogoji v jasnem, razumljivem jeziku.“

7 Člen 6(1) Direktive 93/13 določa:

„Države članice določijo, da nepošteni pogoji, uporabljeni v pogodbi, ki jo s potrošnikom sklene prodajalec ali ponudnik, kakor je določeno z nacionalnim pravom, niso zavezujoči za potrošnika in da pogodba še naprej zavezuje obe stranki na podlagi teh pogojev, če je nadaljnji obstoj mogoč brez nepoštenih pogojev.“

8 Člen 7(1) in (2) te direktive določa:

„1. Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.

2. Sredstva, navedena v odstavku 1, vključujejo predpise, na podlagi katerih lahko osebe ali organizacije, ki imajo po nacionalnem pravu pravni interes pri zaščiti potrošnikov, ukrepajo v skladu z zadevnim nacionalnim pravom na sodiščih ali pri pristojnih upravnih organih, da odločijo, ali so pogodbeni pogoji, sestavljeni za splošno rabo, nepošteni, tako da lahko uporabijo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe takih pogojev.“

9 Člen 8 navedene direktive določa:

„Države članice lahko na področju, ki ga ureja ta direktiva, sprejmejo ali ohranijo najstrožje določbe, ki so združljive s Pogodbo, da bi zagotovile najvišjo stopnjo varstva potrošnikov.“

Poljsko pravo

- 10 Člen 76 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (ustava Republike Poljske) določa:
„Javni organi varujejo potrošnike, uporabnike in najemnike pred dejanji, ki ogrožajo njihovo zdravje, zasebnost in varnost, ter pred nepoštenimi tržnimi praksami. Obseg tega varstva se določi z zakonom.“
- 11 Člen 22¹ ustawa – Kodeks cywilny (zakon o civilnem zakoniku), z dne 23. aprila 1964 (Dz. U. iz leta 1964, št. 16, pozicija 93), v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: civilni zakonik), določa:
„Potrošnik je fizična oseba, ki s trgovcem sklene pravni posel, ki ni neposredno povezan z njegovo poslovno ali poklicno dejavnostjo.“
- 12 Člen 58(1) civilnega zakonika določa:
„Pravni posel, ki je v nasprotju z zakonom ali je namenjen izogibanju zakonu, je ničen, razen če ustrezna določba določa drugačen učinek, zlasti ta, da se nična določila pravnega posla nadomestijo z ustreznimi določbami zakona.“
- 13 Člen 385¹ (1) in (3) tega zakonika določa:
„1. Pogoji potrošniške pogodbe, ki niso bili dogovorjeni posamično, potrošnika ne zavezujejo, če se z njimi njegove pravice in obveznosti določajo v nasprotju z dobrimi običaji, tako da so v očitnem nasprotju z njegovimi interesi (nedovoljeni pogodbeni pogoji). To ne velja za pogoje, ki se nanašajo na glavne obveznosti pogodbenih strank, zlasti tiste, ki se nanašajo na ceno ali plačilo, če je njihovo besedilo nedvoumno.
[...]
3. Pogoji potrošniške pogodbe, ki niso bili dogovorjeni posamično, so tisti pogodbeni pogoji, na katerih vsebino potrošnik ni imel dejanskega vpliva. To zlasti velja za pogodbene pogoje iz vzorčne pogodbe, ki jih potrošniku predlaga sopogodbenuk.“
- 14 Člen 385² civilnega zakonika določa:
„Skladnost pogodbenega pogoja z dobrimi običaji se presoja glede na stanje ob sklenitvi pogodbe ob upoštevanju njene vsebine, okoliščin sklenitve in pogodb, povezanih s pogodbo, ki vsebuje določilo, ki je predmet presoje.“
- 15 Člen 479³⁶ ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (zakon o zakoniku o civilnem postopku), z dne 17. novembra 1964 (Dz. U. iz leta 1964, št. 43, pozicija 296), v različici, ki se uporablja za spor o glavni stvari (v nadaljevanju: zakonik o civilnem postopku), je določal:
„Sąd Okręgowy w Warszawie –Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (regionalno sodišče v Varšavi – sodišče za varstvo konkurence in potrošnikov, Poljska) je pristojno za razglasitev nedovoljenosti pogojev tipske pogodbe.“
- 16 Člen 479⁴²(1) zakonika o civilnem postopku je določal:
„Če sodišče tožbi ugodi, v izreku sodbe navede vsebino določil zadevne tipske pogodbe, ki so razglašene za nedovoljene, in prepove njihovo uporabo.“

17 Člen 479⁴³ zakonika o civilnem postopku je določal:

„Pravnomočna sodba učinkuje za tretje osebe takoj po tem, ko je pogoj zadevne tipske pogodbe, ki je razglašen za nedovoljenega, vpisan v evidenco iz člena 479⁴⁵(2).“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 18 Tožeči stranki iz postopka v glavni stvari, ki sta zakonca, sta 7. oktobra 2009 z banko mBank sklenili pogodbo o hipotekarnem kreditu za fizične osebe, vezanem na tečaj švicarskega franka (CHF) (v nadaljevanju: kreditna pogodba iz postopka v glavni stvari). Predmet te pogodbe je bil kredit v višini 246.500 poljskih zlotov (PLN) (približno 54.560 EUR). V njej je bila določena spremenljiva obrestna mera, določena kot osnovna obrestna mera *3 Month London Interbank Offered Rate* (LIBOR 3M) za valuto, v kateri je bil ta kredit odobren, povečana za 2,70 % fiksno maržo banke v celotnem obdobju navedenega posojila.
- 19 V okviru kreditne pogodbe iz postopka v glavni stvari sta tožeči stranki iz postopka v glavni stvari podpisali izjavo, da sta se seznanili s tveganji, povezanimi s podpisom te pogodbe, in njenimi pogoji.
- 20 Ob vložitvi vloge za kredit je bila AM, ki je imela diplomo podiplomskega študija, pri družbi mBank zaposlena tri leta in pol. Uslužbenec družbe mBank ji je predložil tabelo gibanja menjalnega tečaja CHF/PLN v treh letih pred vložitvijo te vloge ter simulacijo pričakovanega gibanja zneska dolga in obrokov kredita, če bi se ta menjalni tečaj zvišal. Nasprotno pa PM, ki je podpisal vlogo za kredit in kreditno pogodbo iz postopka v glavni stvari, ni sodeloval niti v postopku odobritve tega kredita niti na sestankih z uslužbenci družbe mBank.
- 21 AM in PM sta 7. aprila 2020 pri Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (okrožno sodišče v Varšavi – center, Poljska), ki je predložitveno sodišče, zoper družbo mBank vložila tožbo, ki temelji na ničnosti nekaterih pogojev kreditne pogodbe iz postopka v glavni stvari. V okviru te tožbe predlagata, naj se družbi mBank naloži, naj jima plača znesek 37.439,70 PLN (približno 8290 EUR) skupaj z zakonskimi zamudnimi obrestmi, kot povračilo obrokov glavnice in obresti, ker naj bi bili ti neupravičeno plačani, in če bo predložitveno sodišče ugotovilo, da je pogodba nična, znesek 74.768,63 PLN (približno 16.550 EUR) skupaj z zakonitimi zamudnimi obrestmi, kot povračilo sredstev, ki jih je prejela tožena stranka iz postopka v glavni stvari.
- 22 Predložitveno sodišče navaja, da je Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (vodja urada za varstvo konkurence in potrošnikov, Poljska) 5. avgusta 2014 v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev vpisal pogoj tipske pogodbe, ki jo je uporabljala družba mBank, v skladu s katero se „[o]broki za odplačilo glavnice in obresti ter obroki obresti [...] plačajo v [poljskih zlotih], po njihovem preračunu po menjalnem tečaju [švicarskih frankov] iz tabele menjalnih tečajev [...] Bank S.A., ki velja na dan plačila ob 14.50.“
- 23 Poleg tega je vodja urada za varstvo konkurence in potrošnikov 25. maja 2021 v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev vpisal pogoja tipske pogodbe, ki jo je uporabljala družba mBank, v skladu s katerima se „[v]išina nakupnih/prodajnih tečajev valut, ki veljajo na določen delovni dan, [...] lahko spremeni. Odločitev o spremembi menjalnega tečaja in pogostosti sprememb sprejme banka ob upoštevanju dejavnikov iz odstavka 6“ in „[n]akupni/prodajni tečaji valut in višina valutnega razmika se določijo ob upoštevanju naslednjih

dejavnikov: (1) trenutne kotacije deviznih tečajev na medbančnem trgu, (2) ponudbe in povpraševanja po valutah na domačem trgu (3) razlike v obrestnih merah in inflaciji na domačem trgu (4) likvidnosti deviznega trga (5) stanja plačilne in trgovinske bilance“.

- 24 Po navedbah predložitvenega sodišča poljska sodišča pogodbene pogoje, ki so podobni ali enaki kot tisti, ki so bili 5. avgusta 2014 in 25. maja 2021 vpisani v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev, štejejo za nepoštene, ker taki pogodbeni pogoji zadevni banki dajejo pravico, da prosto določi menjalni tečaj referenčne tuje valute in posledično pravico, da prosto določi višino zneska, ki ga mora plačati kreditojemalec, čeprav je ta kreditojemalec hkrati dolžan posojilo vrniti izključno v poljskih zlotih.
- 25 To sodišče poleg tega ugotavlja, da imajo pogoji kreditne pogodbe iz postopka v glavni stvari enako vsebino kot pogoji, vpisani v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev, ki so navedeni v točki 23 te sodbe.
- 26 Navedeno sodišče se sprašuje, ali že ugotovitev, da pogodba, vsebuje pogoj, katerega vsebina ustreza pogoj, vpisanemu v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev, zadostuje za ugotovitev, da je ta pogoj nedovoljen pogodbeni pogoj, ne da bi bilo treba preučiti in ugotoviti okoliščine sklenitve te pogodbe.
- 27 Čeprav kreditna pogodba iz postopka v glavni stvari vsebuje pogoje, ki določajo, da se ta kredit odplačuje v poljskih zlotih, medtem ko družba mBank to valuto pretvori v švicarske franke po svojem menjalnem tečaju, vsebuje tudi pogoj, ki izhaja iz prenovljenih splošnih pogojev banke mBank z dne 1. julija 2009, ki določa možnost, da tožeči stranki iz postopka v glavni stvari navedeni kredit vrneta neposredno v švicarskih frankih. Tako lahko znesek, ki ga morata mesečno odplačati, preračunata po menjalnem tečaju banke po svoji izbiri in nista več odvisni od menjalnega tečaja, ki ga določi družba mBank.
- 28 Nacionalna sodna praksa ni enotna glede vprašanja, ali lahko pogodbeni pogoj preneha biti nepošten zaradi drugega pogodbenega pogoja, zaradi katerega je prvi neobvezen.
- 29 Brez poseganja v vprašanje, ali je treba zadevna pogoja samodejno razglasiti za nepoštena, naj bi moralo predložitveno sodišče presoditi vsaj to, ali je nepošten pogoj, ki določa, da je kreditna pogodba iz postopka v glavni stvari vezana na švicarske franke, saj ta pogoj ni bil nikoli vpisan v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev.
- 30 V tem okviru se predložitveno sodišče sprašuje, ali bi morala družba mBank glede na izobrazbo AM in njene poklicne izkušnje informacije o valutnem tveganju predložiti tudi AM, ki je bila ob vložitvi vloge za kredit njena uslužbenka.
- 31 Če je odgovor nikalen, torej če bi se v primeru, ko prodajalec ali ponudnik sklene eno pogodbo z dvema potrošnikoma, intenzivnost obveznosti obveščanja, ki jo ima ta prodajalec ali ponudnik, lahko razlikovala glede na zadevnega potrošnika, se navedeno sodišče sprašuje o posledicah, ki lahko iz tega izhajajo, zlasti glede možnosti ugotovitve nepoštenosti pogoja ali celo ničnosti te pogodbe v razmerju do samo enega od teh dveh potrošnikov.

- 32 V teh okoliščinah je Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (okrožno sodišče v Varšavi – center) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:
- „1. Ali je treba člene 3(1), 7(1) in (2) ter 8 Direktive [93/13] in načelo učinkovitosti razlagati tako, da za to, da se pogodbeni pogoj, ki ni bil posamično dogovorjen, šteje za nepošten, zadostuje ugotovitev, da vsebina tega pogodbenega pogoja ustreza vsebini določila tipske pogodbe, ki je bilo vpisano v evidenco nedovoljenih klavzul?
 2. Ali je treba člen 3(1) Direktive [93/13] razlagati tako, da nasprotuje [nacionalni sodni praksi], v skladu s katero nepošten pogodbeni pogoj izgubi svojo nepoštenost, če se potrošnik lahko odloči, da bo svoje obveznosti iz pogodbe izpolnil na podlagi drugega pogodbenega pogoja, ki je pošten?
 3. Ali je treba člena 3(1) in 4(1) Direktive [93/13] razlagati tako, da mora prodajalec ali ponudnik o bistvenih značilnostih pogodbe in tveganjih, povezanih s pogodbo, obvestiti vsakega potrošnika, tudi če ima zadevni potrošnik ustrezno znanje na tem področju?
 4. Ali je treba člene 3(1), 6[(1)] in 7(1) Direktive [93/13] razlagati tako, da se lahko v primeru, ko več potrošnikov z enim trgovcem sklene isto pogodbo, isti pogodbeni pogoji štejejo za nepošteno za prvega potrošnika in pošteno za drugega, in če je tako, ali je lahko posledica tega, da je pogodba nična za prvega potrošnika in veljavna za drugega, tako da zanj veljajo vse obveznosti, ki izhajajo iz te pogodbe?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 33 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 3(1), člen 7(1) in (2) ter člen 8 Direktive 93/13 razlagati tako, da nasprotujejo temu, da zadevni nacionalni organi pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, štejejo za nepošten zgolj zato, ker je njegova vsebina enakovredna vsebini pogoja tipske pogodbe, ki je vpisan v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev.
- 34 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča sistem varstva, ki se izvaja z Direktivo 93/13, temelji na predpostavki, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske moči in ravni obveščенosti (sodba z dne 4. maja 2023, BRD Groupe Societé Générale in Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, točka 24 in navedena sodna praksa).
- 35 Zato, najprej, v skladu s členom 3(1) te direktive pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo zadevnega potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pravicah in obveznostih strank, ki izhajajo iz te pogodbe, medtem ko v skladu s členom 6(1) navedene direktive tak nepošten pogoj za tega potrošnika ni zavezujoč. Namen zadnjenavedene določbe je formalno ravnotežje med pravicami in obveznostmi sopogodbениkov, določeno z navedeno pogodbo, nadomestiti z dejanskim ravnotežjem, tako da se med njimi spet vzpostavi enakost (glej v tem smislu sodbo z dne 4. maja 2023, BRD Groupe Societé Générale in Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, točka 25 in navedena sodna praksa).

- 36 Dalje, glede na naravo in pomen javnega interesa, ki ga pomeni varstvo potrošnikov, ki so v takem podrejenem položaju, člen 7(1) navedene direktive, v povezavi z štiriindvajseto uvodno izjavo te direktive, državam članicam nalaga, da zagotovijo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki (sodba z 4. maja 2023, BRD Groupe Societé Générale in Next Capital Solutions, C-200/21, EU:C:2023:380, točka 27 in navedena sodna praksa).
- 37 Kot je razvidno iz člena 7(2) Direktiv 93/13, navedena sredstva obsegajo možnost, da osebe ali organizacije, ki imajo pravni interes za varstvo potrošnikov, ukrepajo na sodiščih, da ta odločijo, ali so pogodbeni pogoji, sestavljeni za splošno rabo, nepošteni, in če je treba, prepovejo njihovo uporabo (sodba z dne 26. aprila 2002, Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, točka 36).
- 38 Ker so v obravnavanem primeru tožeče stranke v postopku v glavni stvari pri predložitvenem sodišču vložile tožbo v zvezi z določeno pogodbo, na prvo vprašanje ni treba odgovoriti glede na člen 7(2) Direktive 93/13.
- 39 Nazadnje, ta direktiva v skladu z njeno dvanajsto uvodno izjavo le delno in minimalno harmonizira nacionalne zakonodaje v zvezi z nepoštenimi pogoji, pri čemer državam članicam prepušča, da z nacionalnimi predpisi, ki so strožji od navedene direktive, ob upoštevanju Pogodbe DEU zadevnim potrošnikom zagotovijo višjo raven varstva. Poleg tega lahko države članice v skladu s členom 8 navedene direktive na področju, ki ga ureja ta direktiva, sprejmejo ali ohranijo strožje določbe, ki so združljive s to pogodbo, da bi zagotovile višjo raven varstva potrošnikov (glej v tem smislu sodbo z dne 21. decembra 2021, Trapeza Peiraios, C-243/20, EU:C:2021:1045, točka 54 in navedena sodna praksa).
- 40 V zvezi z nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev pa je Sodišče že razsodilo, na eni strani, da za mehanizem, kakršen je ta evidenca, s katerim se vzpostavi seznam pogojev, ki jih je treba šteti za nepošteno, veljajo strožje določbe, ki jih države članice lahko sprejmejo ali ohranijo na podlagi člena 8 Direktive 93/13 (glej v tem smislu sodbo z dne 26. februarja 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, točka 61), in da ta evidenca načeloma zagotavlja spoštovanje interesa varstva potrošnikov (glej v tem smislu sodbo z dne 21. decembra 2016, Biuro podróży „Partner“, C-119/15, EU:C:2016:987, točka 36).
- 41 Ugotovitev nepoštenosti spornega pogodbenega pogoja na podlagi primerjave njegove vsebine z vsebino pogoja, vpisanega v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev, lahko namreč hitro prispeva k temu, da nepošteni pogoji, ki se uporabljajo v številnih pogodbah, prenehajo učinkovati za potrošnike, ki so stranke teh pogodb.
- 42 Sodišče je tako na podlagi člena 8 Direktive 93/13 ugotovilo tudi, da lahko države članice razširijo varstvo iz člena 3(1) in (3) te direktive v povezavi s točko 1 Priloge k navedeni direktivi, s tem da na splošno razglasijo za nepošteno splošne pogoje, ki so naštetih v tej točki, ne da bi se pri tem zahteval dodaten preizkus v skladu z merili iz člena 3(1) Direktive 93/13 (sodba z dne 19. septembra 2019, Lovasné Tóth, C-34/18, EU:C:2019:764, točka 47).
- 43 Na drugi strani je Sodišče razsodilo, da če se nacionalna evidenca nedovoljenih pogodbenih pogojev vodi pregledno in ne le v interesu potrošnikov, ampak tudi prodajalcev ali ponudnikov, in če se ta evidenca posodablja ob spoštovanju načela pravne varnosti, je vzpostavitev te evidence združljiva s pravom Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 21. decembra 2016, Biuro podróży „Partner“, C-119/15, EU:C:2016:987, točke od 36 do 39 in 43).

- 44 Sodišče je namreč ugotovilo, da uporaba mehanizma evidence nedovoljenih pogojev predpostavlja, da pristojno nacionalno sodišče presodi, ali je izpodbijani pogodbeni pogoj enakovreden določilo iz splošnih pogojev, ki je bila razglašena za nedovoljeno in je navedena v tej evidenci, ter da ima zadevni prodajalec ali ponudnik možnost to enakovrednost izpodbijati pred nacionalnim sodiščem, da se, glede na vse upoštevne okoliščine vsakega posameznega primera, ugotovi, ali je ta pogodbeni pogoj, zlasti glede učinkov, ki jih ima, vsebinsko enak tistemu, ki je vpisan v tako evidenco (glej v tem smislu sodbo z dne 21. decembra 2016, *Biuro podróży „Partner“*, C-119/15, EU:C:2016:987, točke od 40 do 42).
- 45 Poleg tega je treba tudi opozoriti, da čeprav lahko države članice v skladu s členom 8 Direktive 93/13 v nacionalnem pravu določijo obsežnejši preizkus po uradni dolžnosti, kot ga morajo njihova sodišča opraviti na podlagi te direktive, ali celo poenostavljene postopke za presojo nepoštenosti pogodbenega pogoja, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, pa mora nacionalno sodišče stranke v sporu praviloma obvestiti o tej presoji in jih pozvati, naj o tem kontradiktorno razpravljajo na način, ki ga v zvezi s tem določajo nacionalna postopkovna pravila (glej v tem smislu sodbo z dne 11. marca 2020, *Lintner*, C-511/17, EU:C:2020:188, točki 41 in 42).
- 46 V teh okoliščinah je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(1), člen 7(1) in člen 8 Direktive 93/13 razlagati tako, da ne nasprotujejo temu, da zadevni nacionalni organi pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, štejejo za nepošten zgolj zato, ker je njegova vsebina enakovredna vsebini pogoja tipske pogodbe, ki je vpisan v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev.

Drugo vprašanje

- 47 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da lahko pogodbeni pogoj, ki ga je treba zaradi pogojev za izpolnitev nekaterih obveznosti zadevnega potrošnika, ki jih določa, šteti za nepoštenega, preneha biti nepošten zaradi drugega pogoja iz te pogodbe, ki določa možnost, da ta potrošnik te obveznosti izpolni pod drugačnimi pogoji.
- 48 V skladu z ustaljeno sodno prakso na tem področju je Sodišče pristojno za razlago pojma „nepošten pogoj“ iz člena 3(1) te direktive in Priloge k njej ter meril, ki jih nacionalno sodišče lahko uporabi ali mora uporabiti pri preučitvi pogodbenega pogoja glede na določbe navedene direktive, pri čemer mora to sodišče ob upoštevanju teh meril odločiti o konkretni opredelitvi posameznega pogodbenega pogoja glede na okoliščine obravnavane zadeve. Iz tega izhaja, da se mora Sodišče omejiti na to, da nacionalnemu sodišču zagotovi smernice, ki jih mora zadnjenavedeno upoštevati pri presoji nepoštenosti zadevnega pogoja (sodba z dne 8. decembra 2022, *Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest*, C-600/21, EU:C:2022:970, točka 38).
- 49 V zvezi s tem je treba opozoriti, da mora nacionalno sodišče pri presoji nepoštenosti pogodbenega pogoja, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, ob upoštevanju meril iz člena 3(1) in člena 5 Direktive 93/13 ugotoviti, ali ta pogoj glede na okoliščine obravnavanega primera ustreza zahtevam dobre vere, uravnoteženosti in preglednosti, ki jih določa ta direktiva (glej v tem smislu sodbo z dne 26. marca 2019, *Abanca Corporación Bancaria in Bankia*, C-70/17 in C-179/17, EU:C:2019:250, točka 50 in navedena sodna praksa).

- 50 Res je, da mora nacionalno sodišče pri presoji morebitne nepoštenosti pogodbenega pogoja, na katerem temelji zahtevak, o katerem odloča, upoštevati vse druge pogoje zadevne pogodbe (sodba z dne 27. januarja 2021, Dexia Nederland, C-229/19 in C-289/19, EU:C:2021:68, točka 58 in navedena sodna praksa), ker je lahko glede na vsebino te pogodbe nujno, da se oceni kumulativni učinek vseh njenih pogojev (glej v tem smislu sodbo z dne 11. marca 2020, Lintner, C-511/17, EU:C:2020:188, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 51 Vendar je Sodišče pojasnilo, da mora nacionalno sodišče v okviru presoje nepoštenosti pogoja upoštevati le datum sklenitve zadevne pogodbe in zlasti glede na vse okoliščine, podane ob tej sklenitvi, presoditi, ali je ta pogoj sam po sebi povzročil neravnotežje v pravicah in obveznostih strank v korist zadevnega prodajalca ali ponudnika, in sicer tudi, če bi do tega ravnotežja lahko prišlo le, če bi bile izpolnjene nekatere okoliščine ali če bi v drugih okoliščinah navedeni pogoj zadevnemu potrošniku celo koristil (glej v tem smislu sodbo z dne 27. januarja 2021, Dexia Nederland, C-229/19 in C-289/19, EU:C:2021:68, točki 54 in 55.)
- 52 V obravnavanem primeru je iz predloga za sprejetje predhodne odločbe razvidno, da kreditna pogodba iz postopka v glavni stvari vsebuje pogoje, katerih vsebina je enakovredna vsebini pogojev, vpisanih v nacionalno evidenco nedovoljenih pogodbenih pogojev, v skladu s katerimi mora posojiljemalec kredit, vezan na tujo valuto, vrniti izključno v nacionalni valuti, preračunani po menjalnem tečaju, ki ga prosto določi zadevna banka.
- 53 Poleg tega kreditna pogodba iz postopka v glavni stvari vsebuje tudi druge pogoje, ki tožečima strankama iz postopka v glavni stvari omogočajo odplačevanje zadevnega kredita neposredno v švicarskih frankih, tako da lahko znesek, ki ga je treba mesečno odplačevati v tej valuti, pridobita pri banki po lastni izbiri in se izogneta temu, da bi družba mBank prosto določila ta znesek. Kot je Evropska komisija poudarila v pisnem stališču, ti drugi pogoji torej pomenijo alternativni način odplačevanja kredita s strani zadevnega potrošnika v primerjavi z načinom, ki je določen s pogoji, navedenimi v prejšnji točki.
- 54 Iz točke 23 te sodbe pa je razvidno, da so se zadnjenavedeni pogoji šteli za nepošteno, ker zadevni banki dajejo pravico, da prosto določi menjalni tečaj in s tem višino zneska, ki ga je treba plačati, in zato sami po sebi povzročajo znatno neravnotežje v pravicah in obveznostih strank v korist zadevnega prodajalca ali ponudnika. Zato dejstvo, da to neravnotežje morda ne nastane, ker se zadevni potrošnik med izvrševanjem pogodbe odloči za alternativne načine odplačila kredita, ki so določeni s to pogodbo, kot je bilo navedeno v točki 51 te sodbe, ne vpliva na presajo nepoštenosti zadnjenavedenih pogojev kot takih.
- 55 Dodati je treba, da vključitev dveh alternativnih pogojev v potrošniško pogodbo, ki se nanašata na izpolnitev iste obveznosti, od katerih je eden nepošten, drugi pa dovoljen, zadevnemu prodajalcu ali ponudniku omogoča, da špekulira o tem, da bo ta potrošnik zaradi pomanjkanja informacij, nepozornosti ali nerazumevanja zadevno obveznost izpolnil v skladu s pogojem, ki v njegovo škodo povzroči znatno neravnotežje v pravicah in obveznostih strank. Zato je lahko tak pogodbeni mehanizem sam po sebi nepošten.
- 56 Poleg tega, če se ne bi ugotovila ničnost nepoštenega pogoja, bi to lahko ogrozilo uresničitev dolgoročnega cilja iz člena 7 Direktive 93/13, ki je preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.

57 V teh okoliščinah je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(1) Direktive 93/13 razlagati tako, da pogodbeni pogoji, ki ga je treba zaradi pogojev za izpolnitev nekaterih obveznosti zadevnega potrošnika, ki jih določa, šteti za nepoštenega, ne more prenehati biti nepošten zaradi drugega pogoja iz te pogodbe, ki določa možnost, da ta potrošnik te obveznosti izpolni pod drugačnimi pogoji.

Tretje vprašanje

58 Tretje vprašanje, ki se nanaša na razlago člena 3(1) in člena 4(1) Direktive 93/13, se nanaša na zahtevo po preglednosti, ki jo mora izpolniti prodajalec ali ponudnik pred sklenitvijo kreditne pogodbe, vezane na tujo valuto, s potencialnim posojilojemalcem, kadar je zadnjenavedeni njegov zaposleni. Vendar je ta zahteva po preglednosti – kar zadeva pogoje, kakršni so ti v postopku v glavni stvari – določena v členu 4(2) te direktive, pojem „potrošnik“ pa je opredeljen v členu 2(b) navedene direktive.

59 Zato je treba šteti, da predložitveno sodišče s tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 4(2) Direktive 93/13 v povezavi z njenim členom 2(b) razlagati tako, da mora prodajalec ali ponudnik zadevnega potrošnika obvestiti o bistvenih značilnostih sklenjene pogodbe in tveganjih, povezanih s to pogodbo, tudi če je ta potrošnik njegov zaposleni in ima ustrezno znanje s področja navedene pogodbe.

60 Opozoriti je treba, da je treba zahtevo po preglednosti pogodbenih pogojev, določeno v členu 4(2) te direktive, razumeti tako, da se z njo ne zahteva le, da mora biti zadevni pogoj za potrošnika formalno in slovnično razumljiv, ampak tudi, da povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren, lahko razume, kako ta pogoj deluje v praksi in tako na podlagi natančnih in razumljivih meril oceni morebitne znatne ekonomske posledice takega pogoja za svoje finančne obveznosti (sodba z dne 10. junija 2021, BNP Paribas Personal Finance, od C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, točka 64 in navedena sodna praksa).

61 To sklicevanje na povprečnega potrošnika je objektivno merilo. Poleg tega je pojem „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 objektivni in neodvisen od konkretnih znanj, ki jih lahko ima zadevna oseba, ali od informacij, s katerimi ta dejansko razpolaga (glej v tem smislu sodbo z dne 21. marca 2019, Pouvin in Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, točka 24 in navedena sodna praksa).

62 Natančneje, v zvezi s kreditnimi pogodbami, vezanimi na tujo valuto, kakršna je ta v postopku v glavni stvari, zahteva po preglednosti pogodbenih pogojev med drugim pomeni, da mora prodajalec ali ponudnik jasno obvestiti zadevnega potrošnika o tem, da se s sklenitvijo take pogodbe izpostavlja valutnemu tveganju, ki ga bo morda, ekonomsko gledano, težko prevzel nase v primeru znižanja vrednosti valute, v kateri prejema dohodke. Poleg tega mora ta prodajalec ali ponudnik temu potrošniku pojasniti mogoča nihanja menjalnih tečajev in tveganja, neločljivo povezana s sklenitvijo take pogodbe (sodba z dne 10. junija 2021, BNP Paribas Personal Finance, od C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, točka 71 in navedena sodna praksa).

63 Informacije, ki jih sporoči navedeni prodajalec ali ponudnik, morajo povprečnemu potrošniku, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren, omogočiti ne le, da razume, da lahko glede na nihanja menjalnega tečaja gibanje paritete med obračunsko valuto in valuto plačila povzroči neugodne posledice za njegove finančne obveznosti, ampak tudi, da v okviru sklenitve kreditne pogodbe, vezane na tujo valuto, razume dejansko tveganje, ki mu je ta potrošnik izpostavljen v celotnem obdobju trajanja te kreditne pogodbe, v primeru velikega znižanja

vrednosti valute, v kateri prejema dohodke, glede na obračunsko valuto (sodba z dne 10. junija 2021, BNP Paribas Personal Finance, od C-776/19 do C-782/19, EU:C:2021:470, točka 72).

- 64 Nacionalno sodišče mora ob upoštevanju okoliščin, povezanih s sklenitvijo pogodbe, preveriti, ali so bili zadevnemu potrošniku sporočeni vsi elementi, ki bi lahko vplivali na obseg njegove obveznosti in na podlagi katerih lahko oceni finančne posledice te obveznosti (sodba z dne 12. januarja 2023, D. V. (Odvetniška nagrada – načelo urne postavke), C-395/21, EU:C:2023:14, točka 38 in navedena sodna praksa).
- 65 V obravnavanem primeru je iz navedb predložitvenega sodišča razvidno, da je bila AM, ki je skupaj s PM sklenila kreditno pogodbo, vezano na tujo valuto, zaposlena pri družbi mBank in je zaradi svoje izobrazbe in poklicnih izkušenj imela znanje o bistvenih značilnostih in tveganjih, povezanih s to kreditno pogodbo, ki ga ima potrošnik, ki je bolj poučen od povprečnega potrošnika.
- 66 Vendar iz točk 60 in 61 te sodbe izhaja, da je treba izpolnjevanje zahteve po preglednosti preveriti glede na objektivni standard normalno obveščena ter razumno pozornega in preudarnega povprečnega potrošnika, ki mu med drugim ne ustrezata niti potrošnik, ki je manj poučen od povprečnega potrošnika, niti potrošnik, ki je bolj poučen od povprečnega potrošnika.
- 67 Poleg tega je iz besedila člena 2(b) Direktive 93/13 razvidno, da je varstvo, ki ga zagotavlja ta direktiva, odvisno od namenov, za katere deluje fizična oseba, in sicer namenov, ki so izven njene poslovne ali poklicne dejavnosti, in ne od posebnih znanj, ki jih ima ta oseba.
- 68 To široko pojmovanje pojma „potrošnik“ zagotavlja varstvo iz te direktive za vse fizične osebe, ki so v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju ne le glede ravni obveščeni, ampak tudi glede pogajalske moči, zaradi česar te fizične osebe sprejmejo pogoje, ki jih je predhodno sestavil ta prodajalec ali ponudnik, ne da bi lahko kakor koli vplivale na njihovo vsebino (glej v tem smislu sodbo z dne 21. marca 2019, Pouvin in Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, točki 25 in 28).
- 69 Tako dejstvo, da fizična oseba s svojim delodajalcem sklene pogodbo, ki ni pogodba o zaposlitvi, samo po sebi ni ovira za to, da se ta oseba opredeli kot „potrošnik“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 (sodba z dne 21. marca 2019, Pouvin in Dijoux, C-590/17, EU:C:2019:232, točka 29).
- 70 V teh okoliščinah je treba na tretje vprašanje odgovoriti, da je treba člen 4(2) Direktive 93/13 v povezavi z njenim členom 2(b) razlagati tako, da mora prodajalec ali ponudnik zadevnega potrošnika obvestiti o bistvenih značilnostih pogodbe, sklenjene s tem potrošnikom, in tveganjih, povezanih s to pogodbo, tudi če je ta potrošnik njegov zaposleni in ima ustrezno znanje s področja navedene pogodbe.

Četrto vprašanje

- 71 Predložitveno sodišče s četrtem vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba določbe Direktive 93/13 razlagati tako, da se lahko v primeru, ko dva potrošnika z enim trgovcem skleneta isto pogodbo, isti pogodbeni pogoji štejejo za nepošteno za prvega potrošnika in pošteno za drugega.
- 72 Kot izhaja iz točke 31 te sodbe, je bilo to vprašanje postavljeno le za primer, da bi bil odgovor na tretje vprašanje nikalen. Ker odgovor ni nikalen, na četrto vprašanje ni treba odgovoriti.

Stroški

- 73 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (deveti senat) razsodilo:

- 1. Člen 93(1), člen 7(1) in člen 8 Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah je treba razlagati tako, da ne nasprotujejo temu, da zadevni nacionalni organi pogodbeni pogoji, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, štejejo za nepošten zgolj zato, ker je njegova vsebina enakovredna vsebini pogoja tipske pogodbe, ki je vpisan v nacionalno evidenco določil splošnih pogojev, razglašeni za nedovoljene.**
- 2. Člen 3(1) Direktive 93/13 je treba razlagati tako, da pogodbeni pogoji, ki ga je treba zaradi pogojev za izpolnitev nekaterih obveznosti zadevnega potrošnika, ki jih določa, šteti za nepoštenega, ne more prenehati biti nepošten zaradi drugega pogoja iz te pogodbe, ki določa možnost, da ta potrošnik svoje obveznosti izpolni pod drugačnimi pogoji.**
- 3. Člen 4(2) Direktive 93/13 v povezavi z njenim členom 2(b) je treba razlagati tako, da mora prodajalec ali ponudnik zadevnega potrošnika obvestiti o bistvenih značilnostih pogodbe, sklenjene s tem potrošnikom, in tveganjih, povezanih s to pogodbo, tudi če je ta potrošnik njegov zaposleni in ima ustrezno znanje s področja navedene pogodbe.**

Podpisi